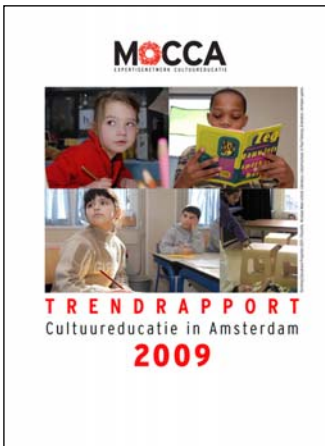

C **MOCCA Over Cultuureducatie** is een uitgave van Mocca t.b.v. PO- & VO-scholen/schoolbesturen
 THEMANUMMER TRENDRAPPORT CULTUUREDUCATIE

Trendrapport Cultuureducatie 2009

Als u cultuureducatie een plek in uw school wilt geven dan kunt u wel wat hulp gebruiken. Dat merken we iedere dag opnieuw. Om er voor te zorgen dat de beleidsmakers voor cultuureducatie dat ook weten, schrijven we jaarlijks een Trendrapport Cultuureducatie. Hierin leggen we aan de gemeente en stadsdelen uit welke ontwikkelingen er in de cultuureducatie zijn, in Amsterdam én landelijk, en waar leerkrachten en cultuurcoördinatoren beter ondersteund kunnen worden.

In deze nieuwsbrief zijn enkele onderwerpen uit het Trendrapport alvast te lezen. Bij de landelijke ontwikkelingen valt vooral op dat

scholen cultuureducatie bestendigen en vastleggen in een meerjarenplan en dat de samenwerking met culturele instellingen verandert. Er is meer overleg tussen scholen en culturele instellingen en scholen kiezen een cultuurprogramma, passend bij hun eigen visie en bij hun leerlingen. Ook valt op dat leerkrachten zich professionaliseren op het gebied van cultuureducatie; ze zoeken naar wegen om de eigen kennis van kunst en cultuur te vergroten en hun opgedane ervaringen met anderen te delen. De vraag om kwaliteitsevaluaties leeft bij scholen en bij culturele instellingen.

Ook in Amsterdam zien we dat cultuurcoördinatoren hun kennis en ervaringen willen uitwisselen. Om daar aan tegemoet te komen organiseert Mocca jaarlijks een serie themabijeenkomsten en workshops. De onderwerpen voor deze bijeenkomsten zijn door scholenteams aangedragen en dragen bij aan de kennisdeling binnen het onderwijs en kennisdeling met culturele instellingen. Juist deze kennisdeling zal de ontwikkeling van cultuureducatie de komende jaren verder ondersteunen.

Vanaf 20 oktober is het Trendrapport op onze website onder 'Onderzoek' te vinden. Als u liever een uitgeprinte versie leest, dan kunt u ons een berichtje mailen. We sturen het rapport met plezier aan u toe.

Vriendelijke groet,
 Peggy Brandon
 Directeur Mocca

AGENDA

- **29 oktober:** kenniskring muziek-educatie voor aanbieders
- **5 november:** kenniskring muziek-educatie voor PO
- **12 november:** kenniskring muziek-educatie voor VO
- **25 november:** themabijeenkomst 'beleid belicht' voor culturele aanbieders

OPROEPEN

Mocca cultuureducatierarenagenda
 Heeft u de agenda wel ontvangen of wilt u een losse 'Kies voor Cultuur'gids? Er zijn nog enkele Mocca-agenda's voor leerkrachten.

Stuur een bericht naar ons als u nog een agenda of een gids wilt ontvangen, info@mocca-amsterdam.nl

Verdien extra cultuureducatiebudget of een Concert- en Theaterbon van het Uitburo

Deel uw evaluaties van oude en nieuwe cultuureducatieprojecten en verdien extra cultuureducatiebudget. U heeft de speciale link via de mail ontvangen. U kunt ook de link op de Voucherbank gebruiken.

TRENDS IN HET PRIMAIR ONDERWIJS

In het primair onderwijs zetten de ontwikkelingen van het schooljaar 2007-2008 door. Het budget per leerling is ongeveer 30 euro op jaarbasis. Dit geld is nu voor een aantal jaren vastgelegd waardoor scholen in staat zijn hun cultuureducatiebeleid te bestendigen. In Amsterdam heeft van de circa 250 PO scholen zo'n 65% een beleidsplan.

Scholen professionaliseren zich en treden steeds meer op als kritische klanten die gericht inkopen bij de culturele instellingen. De organisatie van de culturele activiteiten ligt voor een deel in handen van de cultuurcoördinatoren. Er zijn in Amsterdam inmiddels 75 cultuurcoördinatoren opgeleid. Zij hebben een cultuureducatieplan geschreven en een goed beeld van de taken en mogelijkheden in dit veld. Een lastig punt voor hen is tijd. Gemiddeld heeft een cultuurcoördinator 1 uur per week om alle zaken rondom cultuureducatie te regelen. Binnen de school zijn er echter te weinig formatie-uren om nieuwe projecten te kunnen ontwikkelen of om onder- en naschools aanbod op elkaar te laten aansluiten.

Er wordt door cultuurcoördinatoren zorgvuldig gekeken hoe cultuur zinvol binnen het curriculum van de school kan vallen. Een aantal oplossingen valt daarbij op:

- Taal krijgt op scholen extra aandacht en aan de taallessen koppelt men een cultureel vak. Woorden van de taallessen worden bijvoorbeeld verwerkt in liedjes.
- Scholen zoeken naar cultureel aanbod dat bij hun onderwijsvisie past. Scholen voor ontwikkelingsgericht onderwijs zijn hier een voorbeeld van. De rijke leeromgeving, die door deze scholen wordt nagestreefd, wordt 'rijk' door cultuur in alle vormen de school binnen te halen.
- Een andere, heel handige manier om kunst in te zetten is door de activiteit een plek te geven binnen een activiteit die u toch al organiseert. Bijvoorbeeld een 'kunstzinnige inpakles' voor Sinterklaas of een gospelkoor tijdens de Kerst.

Prof. Dr. J.J. Dumontschool

Cultuur koppelen aan taallessen

- Er is een groep scholen die het liefst projecten inkoop die kant-en-klaar door culturele instellingen zijn gemaakt. Voor hen is dit de meest passende vorm van cultuureducatie.

Veel scholen bevinden zich wat betreft cultuureducatie nog in een pioniersfase en er is dan ook behoefte aan uitwisseling tussen de cultuurcoördinatoren. Mocca organiseert, vaak in samenwerking met stadsdelen, bijeenkomsten voor ICC'ers. Regelmatig worden hierbij culturele aanbieders uitgenodigd.

Voor meer informatie over trends en cijfers in de Amsterdamse cultuureducatie: www.mocca-amsterdam.nl

Thijs van der Vossen

ONTWIKKELINGEN IN HET VOORTGEZET ONDERWIJS

Scholen voor voortgezet onderwijs hebben steeds meer aandacht voor cultuur. Het aantal scholen met cultuureducatie beleid is sterk toegenomen. Van de 85 VO-scholen in Amsterdam heeft 46% sinds de start van de samenwerking met Mocca in 2007 een cultuureducatiebeleid ontwikkeld. Begin 2010 zal 70% van de scholen het beleid hebben afgerond.

De centrale overheid heeft een impuls gegeven aan de cultuurparticipatie door jongeren een Cultuurkaart ter waarde van 15 euro te geven. De scholen kunnen nu een cultuurprogramma voor een langere periode opstellen. Van het extra geld voor cultuureducatie wordt, tot nu toe, de helft van het geld besteed aan het bezoek van theaters en theatergezelschappen. Musea krijgen 12% van het geld en slechts 6% gaat naar bioscopen.

Binnen de traditionele kunstvakken op de scholen zijn er kleine verschuivingen; beeldende vorming is nog altijd sterk vertegenwoordigd, muziekonderwijs verliest terrein. Op vmbo-scholen wordt binnen het curriculum vaak gekozen voor drama. Theater en spel worden ingezet om de sociale vaardigheden en presentatietechnieken van leerlingen te verbeteren.

Het formaliseren van cultuureducatiebeleid binnen het voortgezet onderwijs is niet eenvoudig; cultuureducatie is verspreid over verschillende vaksecties, wordt behandeld binnen het vak CKV en docenten organiseren activiteiten op eigen initiatief. Cultuureducatie wedijvert vaak met innovatieve zaken als techniek/sciences en de zorg/leerlingenbegeleiding. De cultuurcoördinator heeft de lastige taak om met de verschillende partijen een samenhangend beleid te ontwikkelen.

Maar er zijn wel mogelijkheden. Sommige scholen kiezen ervoor om thematisch te werken. Cultuureducatie leent zich hier bij uitstek voor. Een koppeling aan geschiedenis, Nederlands, moderne vreemde talen, klassieke talen, maatschappijleer en aardrijkskunde is mogelijk. Ook bij de

© Anouck Wolf

exacte vakken kan cultuureducatie worden betrokken; een architectuurproject bij wiskunde of fotografie bij natuurwetenschappen.

Culturele instellingen spelen in op de wens van onderwijsgevendenden om met elkaar samen te werken. Zij ontwikkelen projecten waarin verschillende vakgebieden met elkaar worden verbonden. Een aantal scholen vraagt zelf projectsubsidies bij het AFK of bij de stadsdelen aan. De aanvraagprocedures voor subsidies zijn aanzienlijk vereenvoudigd. De belangstelling vanuit de scholen voor deze regelingen groeit.

Theater en spel ingezet voor sociale vaardigheden

Vanaf 2008/2009 heeft de gemeente een nieuwe regeling voor internationalisering van cultuureducatie ingesteld. Vier jaar lang is jaarlijks een bedrag van 230.000 euro beschikbaar voor het organiseren en uitvoeren van cultuureducatieve projecten met kunstenaars en kunstinstellingen in het buitenland. Er zijn uitwisselingen met New York, Barcelona, Japan, China en Australië geweest.

Jacoline Reijntjes

BREDE TALENTONTWIKKELING

'Brede talentontwikkeling voor alle jeugd in Amsterdam. Onze kinderen moeten later kunnen zeggen: Wat ben ik blij dat ik ben opgegroeid in Amsterdam. Ik kon die dingen doen die ik wilde en dat was dan ook nog eens heel goed geregeld.' Carolien Gehrels

Theaterproject in New York van het Montessori Lyceum Amsterdam

Talentontwikkeling staat op dit moment vol in de belangstelling. De gemeente Amsterdam stelt in haar nota Kunst en Cultuur 2009-2011 dat zij zich in de komende jaren onder andere zal richten op het ontwikkelen van cultureel talent. Talentontwikkeling verloopt in vier fasen: kennismaken, ontwikkelen, bekwamen en excelleren. Partijen die actief zijn in dit proces worden schakels in de keten van de talentontwikkeling genoemd.

Het onderwijs is voor bijna iedereen dé plek waar gericht kennisgemaakt wordt met kunst en cultuur. De gemeente verwacht dan ook veel van de inzet van scholen als leidende partij in de keten van talentontwikkeling. Leerkrachten en vakdocenten spelen een belangrijke rol in het inspireren van jongeren en het uitdagen van de leerlingen om hun talent verder te ontwikkelen. Vandaar dat er als doel is gesteld dat alle Amsterdamse PO- en VO-scholen cultuureducatie opnemen in hun curriculum en jongeren tijdens schooltijd in contact laten komen met verschillende culturele uitingen.

Talentontwikkeling staat op dit moment vol in de belangstelling. De gemeente Amsterdam stelt in haar nota Kunst en Cultuur 2009-2011 dat zij zich in de komende jaren onder andere zal

Scholen leidend bij talentontwikkeling

Ook de brede scholen spelen een rol in de eerste fase van talentontwikkeling en de ontwikkelingskansen van de kinderen te vergroten door een doorlopend aanbod van voorzieningen in opvang, onderwijs, vrije tijd en zorg te bieden.

Scholen kunnen samenwerkingsverbanden aangaan met culturele instellingen, kunstenaars en welzijnsorganisaties om de kinderen en jongeren de mogelijkheid te geven om hun talent te ontdekken met als doel het buitenschools aanbod onder schooltijd te brengen.

Na de kennismakingsfase, komt de ontwikkelingsfase. Jongeren die hebben laten zien dat ze talent hebben, moeten de kans krijgen zich verder te ontwikkelen. Amsterdam telt ongeveer 250 organisaties die zich bezighouden met talentontwikkeling. Het gaat om organisaties op allerlei niveaus, redelijk gespreid

over de stadsdelen, deels in het jongeren- en welzijnswerk, deels gericht op de professionele culturele loopbaan – en alles daar tussenin.

De volgende fasen zijn die van het verder bekwamen van vaardigheden en het uiteindelijk

excelleren als toptalent. Amsterdam kent vele instellingen die zich richten op het verder bekwamen van talenten, in niveau variërend van ROC tot HBO en universiteit.

Zie ook de site van www.jong.amsterdam.nl

Martijn Pool

MOCCA NIEUWSFLITS

OV-chipkaart

Als antwoord op de vraag van scholen hoe je met een klas per kind moet in- en uitchecken met de nieuwe OV chipkaart, geeft het GVB aan dat altijd in- en uitgecheckt moet worden.

Basisscholen kunnen tot een week van tevoren bij het GVB via de mail speciale reductie-dagkaarten bestellen.

Scholen in het voortgezet onderwijs kunnen gebruik maken van de anonieme dagkaart of de 1-uurskaart. Deze kunnen ook via de mail besteld worden of gekocht bij de gebruikelijke verkooppunten. Voor het VO geldt geen reductietarief. De OV-chipkaarten kunnen worden vergoed door de Voucherbank, net als de strippenkaarten.

Bij tramvervoer kunnen de strippenkaarten overigens nog een paar maanden gebruikt worden. De einddatum is nog niet bekend.

Heeft u al een evaluatie met ons gedeeld?

Mocca heeft in overleg met culturele instellingen een evaluatieformulier opgesteld. Door het formulier in te vullen kunnen scholen hun mening geven over een oud of nieuw cultureel project dat op hun eigen school heeft plaatsgevonden. Het formulier is door scholen via de Mocca-website in te vullen. De Voucherbank neemt deel aan de evaluaties via de eigen website. Op de Mocca-website kunt u terugzien hoe de cultuureducatieve projecten door scholen worden gewaardeerd. Scholen zijn begin oktober via een link uitgenodigd hun ervaringen met culturele projecten met andere scholen te delen. In het eerste jaar verdient u extra cultuureducatiebudget met elke evaluatie.

Maatschappelijke stage

Met ingang van schooljaar 2011-2012 wordt voor alle VO-leerlingen de maatschappelijke stage verplicht. Leerlingen leveren een onbetaalde bijdrage aan de samenleving. Er zijn mogelijke raakvlakken met cultuureducatie. Door de ervaring die de cultuurcoördinator heeft in het opzetten van inhoudelijke projecten kan de samenwerking met de stagecoördinator van de school vruchtbaar zijn.

Media-educatie

Elk jaar organiseert Mocca een aantal kenniskringen over uiteenlopende onderwerpen.

Afgelopen schooljaar verdiepten we ons in hoe media-educatie verankerd is in de lesprogramma's van Amsterdamse scholen.

De belangrijkste bevindingen zijn gebundeld in een rapport.

'Media-educatie' is voor alle geïnteresseerden online beschikbaar en te downloaden via de Mocca website: http://www.mocca-amsterdam.nl/uploads/docs/info/pdf_mocca_mediaeducatie.pdf

MOCCA NIEUWSFLITS (vervolg)

Cultuurborrel 2009

Op 17 september 2009 vond in Filmtheater Kriterion onze jaarlijkse cultuurborrel voor culturele instellingen en individuele kunstenaars plaats. De middag begon met een korte presentatie door Fleur de Kort, accountmanager Cultuur, over ontwikkelingen en trends in het onderwijs. Hierna kregen alle aanwezigen de mogelijkheid vragen te stellen aan Theo van Adrichem van de Voucherbank, Dunja Colman van het Amsterdams Fonds voor de Kunst en Anneke van der Vaart van de CJP Cultuurkaart. Aanwezige culturele instellingen en kunstenaars maakten hier optimaal gebruik van. Na afloop van het inhoudelijke gedeelte konden de aanwezigen met elkaar kennismaken tijdens de netwerkborrel. Met ruim 150 cultuuraanbieder was het een geslaagde bijeenkomst. Bij het verlaten kreeg iedereen de nieuwe Mocca 'Kies voor Cultuur' gids, dezelfde gids die u ook binnenin de Mocca cultuureducatie agenda vindt.

Kenniskring Muziekeducatie

In het afgelopen jaar was er landelijk veel aandacht voor muziekonderwijs. Omdat er onvoldoende vakdocenten zijn, staat de positie van muziek als basisvoorziening onder druk. Steeds vaker kiezen scholen voor andere disciplines. Tegelijkertijd wordt gewezen op de positieve effecten van muziekonderwijs op leerprestaties en sociale samenhang. In het schooljaar 2009-2010 organiseert Mocca een kenniskring muziekeducatie. De aanbevelingen van culturele instellingen, muziekopleidingen, muziekdocenten en vertegenwoordigers van het onderwijs worden vastgelegd in een eindverslag. Op **donderdag 5 november** is de eerste bijeenkomst voor muziekdocenten, ICC'ers en andere betrokkenen bij het muziekonderwijs in het PO van Amsterdam.

Op **donderdag 12 november** is de tweede bijeenkomst voor muziekdocenten uit het VO.

Wilt u meedenken en meepraten over muziekonderwijs? Dan kunt u zich aanmelden via:

avervoorn@mocca-amsterdam.nl of telefonisch via M: 06-25188841.

De bijeenkomsten zijn van **15.30 - 18.00 uur**.

De kenniskring wordt uitgevoerd door Ariane Vervoorn, zelfstandig onderzoeker en voorheen accountmanager bij Mocca.

